

1768, 2^a
16
Alb. Phil. Frickii

DISQVISITIO

DE

MVNERIBVS

OB DIEM NATALEM SERVATORIS

DARI SOLITIS

IPSISSOLEMNIBVS

CHRISTO NATO SACRIS

ANN^o CIOCCCLXVIII

P. P.

HELMSTADI

EX TYPOGRAPHO ACADEMICO VIDVAE

SCHNORRIAE

Mr. P. B. ...
REGISTERED

M V N E R I B V S

OB DIEM NATALEM SERVATORIS

DARI SOLITIS

LEGIS SOLEMNIBUS

CHRISTO NATO SACRIS

ANNO CIVILITATIS

18 9

HERMANN
EX THEODORICO ACADEMICO VIRO
SOMMERLAGE

ACADEMIAE IVLIAE CAROLINAE
 PRO-RECTOR
 ALBERTVS PHILIPPVS FRICKIVS
 CIVIBVS ACADEMICIS

S. P. D.

§. I.

Illuxit, illuxit denuo feliciter, omnium plausu iubilisque excipiendus aeterni Sospitatoris Christi natalis dies, quo, ex infaustis tyranni faucibus ad suavissimam coelitem consuetudinem, e tenebris in lucem, e seruitute in libertatem, e tristi mortis vinculo in vitam restituti sumus. Tanta sane est huius theophaniae sanctitas, ut memoriam eius nullo die omittere oporteat, tanta vero prohi dolor et nostra imbecillitas, ut anniuersariis solennibus tepor noster veniat suscitandus. Quod itaque numquam non deuota mente recolunt perfectiores, his proximis diebus nos omnes precibus hymnisque venerabimur sacramentum salutis nostrae ab initio statim promissum, in fine fideliter praestitum, sine fine efficaciter permanens. Optimus enim maximusque Deus, quum vidisset, fraude stygii latronis genus humanum in exiralem ruinam demersum, adfuit prostratis, ac inter ipsa mundi peccatique initia mortalibus erigen-

A 2

dis

dis purgandisque salutare prouidit remedium. Exultabat satanas, eximiam Dei creaturam a semet supplantatam, spoliatam diuino decore, aeterni exilii mortisque a Deo damnatam. Defectio nostra nos penitus excludebat diuini numinis societate, extorres facti eramus regno, cuius tamen adipiscendi causa fueramus conditi. Nec quisquam humani generis deprecator, nec pacis interpres esse poterat, nedum valebat impunitatem nobis mereri. Quare, ut immota tamen illa de nobis seruandis voluntas diuina constaret, unigenitum Dei filium, Deum de Deo, in hancce terram de caelo descendere, ac in virginis utero tanquam in thalamo humanam carnem sibi despondere oportuit. Videlicet, ut ne periremus, filius Dei id, quod erat, permansit, et, quod non erat, assumpsit, suscepitque quod nostrum est, ut redderet, quod haberet ipse. Ergo nos in mortem demersos, ac diris omnibus deuotos erigar virtus ac propinquitas mediatoris nostri, qui, etiam si esset magnus ille Deus, dominus gloriae, factus tamen est caro de carne nostra, os ex ossibus nostris. O sancta agnatio! o exoptata fraternitas! o dies ter quaterque felices praedicandos, queis is, qui sedebat in throno patris coelestis, se virginis utero claudi, et, qui ferebatur Super pennas ventorum, dulcibus matris Mariae brachiis amplecti passus est. Grates sint vobis, o patres veteris ecclesiae! et vestra ossa ea propter cubent molliter, quod, ob tot tantaque natiuitate Christi in nos collata beneficia, huius natalis diei anniuersariam volueritis esse memoriam,

— — — *ut pigra diurnis*
Ingenia obsequiis, saltim discrimine facto,
Post interuallum reducens solemnia voto
Sancta libenter agant.

Ac

Ac quam optandum foret, ut, qui, crescente hominum incirtia, se sicut in alios, ita et in hos praepremis diebus festos insinuarunt, profani ac superstitiosi ritus tam altas radices non egissent. Fallor vero, aut inter eiusce generis ritus referri etiam poterit consuetudo ista inueterata *munera propter natalem diem nostri Seruatoris dandi*. Quum enim videas, talia *munuscula* et ad fallendos pueros puellasque adhiberi, et ipsos adultos vel imprudentes confictos teneri: dici vix potest, quantum, illorum ope, promoueatur superstitio, ianuaque aperiatur profanationi diuini numinis. Et ni scirem, quaestiones circa *huiusce generis munuscula* obmotas saepius exercuisse ICtorum ingenia: religioni mihi met duxissem, de iis plura praeferre, ea praepremis periodo temporis, qua, ciues academicos publice alloqui, decet, eisdemque cohortari ad tot tantarumque rerum, quas natali Statoris nostrae salutis debemus, sancta et anniuersaria festiuitate recolendam memoriam. Igitur prolusionem hancce, quae sistit cogitationes *de muneribus ob diem natalem Christi dari solitis*, lectori beneuolo non iniucundam fore, credidi propterea, quod me ad meletemata haecce edenda inuitauerint

— — vos dulces ante omnia musae
Quarum sacra fero.

§. II.

Si, qua primum eiusce generis *munuscula* christiani dare solebant, periodum temporis scire aues: fatendum tibi erit, horum *munerum* et fluuiorum plures diuersasque regiones permeantium simillimam esse rationem. Cursum nempe cernere cuius datum, fontes vero, e quibus deriuantur, curatius signare non possumus. Equidem

dem celeberrimus SEBASTIANVS MITTERNACHT a) docere annis est, *christianos in dandis huius generis munusculis imitatos fuisse iudaeos, quos quippe solitos fuisse, constaret, tempore scenopogiae in scholis multos fructus, ut poma, nuces, pyros, dedisse pueris, ut et his esset laetitiae argumentum.* At nescitne, aut nescire non vult vir doctus, cui haec sententia placet, iudaeorum antisfires, quum sentirent, actum fore de legis mosaicae dignitate, de ipsorum auctoritate, de suis emolumentis, si hebraeorum populus in Christi fidem transiret, ciuitati christianae in dies crescenti magno animi ardore se obiecisse, ipsos Christi apostolos, eorumque discipulos, minis, carcere, flagellis, capitalibus suppliciis affecisse, eaque propter iudaeos odio fuisse christianis? Nouimus vero, qui nos ipsos et naturam humanam nouimus, numquam adduci homines, ut ad exemplum eorum sese componant, aut adfiscantur ritus, a quibus se iniuriis adfici dolent. Non ergo credeandum, christianos a iudaeis, gente sibi tam inimica, adoprasse ritus ecclesiasticos, multo minus hosce imitatos fuisse in dandis iuuentuti munusculis. Nec firmiori, sed eodem ruinoso fundamento innititur sententia CHRIST. SPECHTII b) adfirmantis, *tantum absfuisse, ut christiani, quum vidissent, plerasque gentes, romanos inprimis, deorum, imperatorum, regum, patronorum dies natales habuisse festos, usque, quorum natalitia celebrabantur, dona obtulisse, ac sic diei natalis celebrationem instar cultus ac venerationis fuisse habitam, gentilibus in talibus caerimoniis obseruandis cedere voluerint, ut potius in festo natiuitatis*

a) In progr. peculiari, cuius meminit IOH. GOTTL. HEINECCIVS in *vermischten Anmerk. und rechtlichen Gutachten*, p. 100.

b) In *diff. de munerib.*, quae propter diem nat. Seruatoris nostri dari solent, §. 3. sq.

vis Seruatoris beneficentiae ac liberalitatis documenta ediderint egenis subuenientes opibus. Speciosa haec esse, fateor, licet, si, quod sentio, dicendum, inde natales *munerum* nostrorum deriuare nullus auferim. Vt enim non dicam, eos, quorum natalis erat, non modo munera accepisse, sed et ipsos et aliis dedisse munuscula c). Id vero attulisse, e re erit. Nempe non est credibile, quod Imperatores Romani aegre non modo ferentes, si ipsorum natalis non celebraretur, sed et in eos, qui hocce officium neglexerunt, grauius animaduertentes d) id infar cultus ac venerationis habuerint, si in ipsorum natalis subditi liberis suis dedissent dona, iisdemque persuasissent, id tendere in honorem imperatoris. Et quem quaeso fugit, munera, quae in natalitiis Imperatorum subditi erogarunt, reponi debuisse in aerario publico, ac inter maxima onera fuisse relata? Quae si ponderes, tecumque cogites, *munuscula nostra* dari liberis ac domesticis gaudii ob beneficia natiuitate Christi in nos collata excitandi ergo: sane profiteberis, illa munera in natalitiis Imperatorum dari solita esse plane diuersa a *munusculis*, de quibus loquimur, et concidere prorsus coniecturas SPECHTII ab illis natales nostrorum *munerum* deriuantis.

§. III.

At tu forsitan, qui haec dubia sententiis virorum inclutorum obiecta legis, scire aues, ecquae mihi tandem esset opinio de originibus *munerum*, de quibus iam sermo.

Acci-

c) Docent hoc antiquae inscriptiones obuiaae in IANI GRVTERI *Opere Inscriptionum*, quarum vna legitur, p. 414. n. 2., altera vero comprehenditur. p. 5 l. n. 1.

d) Euoluas praeter SVETONII *vit. Caligulae Cap. XXVI. CAR. FRIDER. SCHVBERTI Comm. de Ritib. Roman. celebrandi dies natal. §. 38.*

Accipe eam, praemissa tamen prius meditatione breui, eademque hic scitu necessaria de tempore, quo primum celebrari coepit festum natiuitatis Christi. Si, quas homini praeter modum seueri, et omnem tam animi quam corporis culturam contemnenti, debemus, constitutiones apostolicae non essent fidei sublestaе: diceremus, et vel ipsos apostolos esse huius festi auctores. Ita enim mendax illarum conditor e) ait, τὰς ἡμέρας τῶν ἑσπερῶν φυλάσσετε, ἀδελφοί, καὶ πρώτην τὴν γενέθλιον, ἣτις ἐμῶν ἐπιτελεῖσθω εἰκάδι πέμπτη τοῦ ἐνιαυτοῦ μὲνός, dies festos obseruate, fratres, ac imprimis DIEM NATALEM, qui a vobis celebratur vigesimo quinto noni mensis. At quum dubio careat, haec constitutiones nullius esse auctoritatis f): fallor, aut fatendum erit, natales huius festi apostolis adscribi non posse, et genuinam illius, vt plurimum aliarum rerum, originem incertam esse ac fere incognitam g).

Nec

- e) L. V. Cap. III. Per mensem VIII. autem, obseruauit SAC. V. TILL in *Com. de anno, mense et die nati Christi* Cap. II. §. II. p. 19. edit. Walch., intelligendum esse mensem decembrem.
- f) Vid. praeter I. G. PERTSCHII *Hist. Eccl. Sec. I. Cap. XXIII. §. 19. sqq.* CAR. FRID. PEZOLDI *diff. duae de Constit. Apost.* Lip. 1698. habitae. Caeterum varias de Constit. Apost. et Can. Apost. cruditorum sententias congesserunt THOM. ITTIGIVS in *disp. de Pat. Apost.*, quam in limine *Bibl. Patr. Apost.* collocauit, ETIOP. FRANC. BYDDAEVS *Uag. in Theol. P. II. Cap. V. p. 742. sq.*
- g) Vid. praeter IOH. NIC. FROBESII *pr. de relig. mathemat. circa nat. Christi Seruator.*, Helmsl. 1747. IOH. FRID. MEYERI *diff. de eo, quod quilibet anni mensis gloriam nati seruatoris ambitiose sibi asserat* Gryphitw. 1701., e qua indicem plerarumque sententiarum de anno Christi natali dedit IO. ALB. FABRICIVS *Bibliograph. Antiquar. Cap. VII. §. IX. p. 187.* Hic e recentioribus egregiorum hominum de hoc argu-

Est sub dio custodiuerint, et stabulum, in quod pariendi causa se receperat Maria, describitur pecoribus vacuum, atque ita partui accommodatum, ut infans bestiis non obliuendus in praesepe reponi potuerit. Quae omnia hyemale tempus non spirant, quod, ut homines sub tecta se recipiant, et aduersus aeris iniurias receptacula quaerant, aequae iubet ac vult, ut rustici peculium non concedant serenitati brumae fallaci, sed ut potius pecora e campis reducant in caulas, iisque includant. Altera circumstantia, quae me allicit, ut credam, natiuitatem Christi non cecidisse in solstitium brumale, est descriptio illa tunc vigens. Si enim mecum reputo, quod quilibet ex edicto Augusti teneretur, in ciuitatem, e qua erat oriundus, proficisci, ibique profiteri nomina; si expendo terrae rationem perpetuis fere montibus vallibusque confitam, et, ut hyemis tempore fieri solet, continuis pluuiis, aut niue cadente, inuiam redditam; si tandem his addo brumae rigorem, multaque aeris incommoda cuius aetati aut sexui haud facile perferenda: crediderim, nominum professionem, natiuitate Christi factam m), a gente libera, populoque romano amica, non nisi ea temporis periodo fuisse exactam, quando nec incertitudo aeris, nec viarum ineptitudo itinera in hunc finem suscipienda redderent molesta. Etiam si vero haec ipsa momenta non adiuuent, sed potius aduersentur consuetudini romanae, qua introductum est, ut natiuitas Christi XXV die decembris celebraretur: saepius mirari coepi, qui fieri potuerit, ut omnibus fere gentibus, quae Christum profitentur, ille dies mox placuerit, voluerintque et harum antistites, ut is memoriae nati Seruatoris quotannis facer esset.

§. IV.

m) V. GOTTL. WERNSDORFII *disp. de censu. quem caes. Octau. Aug. tempore natiuit. Christi per orbem terrarum fecit.* Witenb. 1693. et b. CONR. NAHMACHERI *Com. de Augusto et censum agente* Helm. MDCCCLV. III.

§. IV.

Circa idem tempus, quo memorata consuetudo inualuit, gentiles christiani saturnalibus multos impendebant dies, et vanitatum theatra XXIV die decembris claudabant, quum die subinsequuta Christiani eiusdem urbis memoriam nati domini celebrare incepterint, ut sic gentiles ineptis saturnalibus infatuatos ad nobiliora spectacula inuitarent pia mente recolenda. Haereseos notam viros doctrinae maximae effugisse, quum videam, qui adfirmarunt, prauam miseramque hominum superstitionem e saturnalibus non paucas adoptasse ceremonias, easdemque ad ferias ob Christi natalem celebrandas accommodasse n): vitio mihi verti nequit, si, quam RVD. HOSPITANVS o), POL. VERGILIUS p), CASP. CALVOERIVS q), IOH. HILDEBRANDVS r), IOH. GOTTL. HEINECCIUS s), ERN. FR. WERNSDORFFIVS t), breuiter attigerunt, sententiam pluribus persequar ac contendam, natales *munerum nostrorum* deregi posse his ipsis saturnalibus.

B 2

n) Primus omnium IOH. HARDVINVS in suo *antirrhético* p. 65. docuit, celebritatem natalis Seruatoris natam esse ab ethnicis. Ornarunt dein hanc sententiam I. G. GRAEVIUS in *not. ad Laëtant. de M.P.* p. 185., GE. CHR. HAMBERGER in *Enarrat. rituum, quos rom. ecclesia a maioribus suis gentil. in sua sacra transiit.* Sect. de Festo N. I. C. p. 29., et qui omnium primus adduci debuisset S. V. ERN. FRID. WERNSDORFFIVS in exasciata et bonae frugis plenissima com. *de Originib. Solemnium natalis Christi ex Festiuit. natalis inuicti, Wittenb. An. MDCLVII.* edita. Quibus iungas CHR. WILDVOGELII *Chronoscop. leg. Exerc. VI. Cap. IV. §. XIII.*

o) De *Fest.* Cap. 2.

p) De *Inu. Rev. Lib. V. Cap. 2.*

q) In *Rit. Euang. P. II. Sect. II. Cap. XVI. §. 3. p. 272.*

r) In *Lib. de Dieb. Fest.* p. 23.

s) l. c. p. 100.

bus. Ita enim scimus, gentiles, quum animi illorum mitescere coepissent, inuenisse Saturni expiandi rationem a caede alienam, eosdemque coepisse accendere huic deo cereos, quos alter alteri missitare consueuerat u); non fecus ac apud nos templa nonnulla, in quibus vigiliae ob natiuitatem Christi institui mos est, accensis cereis, usque non raro donatis, illuminari solent. Pulchre haec profecto ad rem nostram! Videmus insuper, ante festum hocce natalitium institui mercatus, quibus venum exponuntur crepundiae et sigillaria, siue parua signa et simulacra ex aere aut fictili materia conflata; cui mercatui illud simillimum est, quod olim Romae in percelebri illo vico, qui sigillarium audiebat v), vasa praecipua, signaque artis exquisitae ex aere aut fictili materia fabrefacta, imagunculae, simulacra ac aliae res venales venum exponebantur, quum *parentes*, liceat verbis MACROBII vti w), *reptanti adhue infantiae, osculis fictilibus, lusum praebent*. Per dies saturnalios, alterum alteri munuscula, siue apophoreta, mittere, mos erat x); simili ratione apud nos sub tempus natiuitatis Christi vltro citroque munera, vt loquuntur, sancti Christi pueruli nomine distribui solent. Dona, quae saturnalium tempore dabantur conuiuii domum ferenda, fuisse,

t) In *cit. progr.* p. 36.

u) EUOLUUS AVR. TH. MACROBII *Saturn.* L. I. C. VII et XI. Adde GOTH BOERNERI *comm. de Saturnal.* Cap. III.

v) Vid. IAC. CUIACII *Observat.* L. XI. C. XXX., ALEX. AB ALEXANDRO *Genial. Dierum* L. III. Cap. VI., CONST. LANDI *Iur. Civil. exercit.* in EV. OTTONIS *Theol. Iur.* T. III. p. 1422. ed. nou., BARN. BRISSONII *Lib. de Verb. Sign.* sub voce sigillaria., I. G. HEINECCIUS *Synt. Antiq.* L. II. Tit. VII. § V.

w) *Saturn.* L. I. Cap. XI.

x) EUOLUUS SVETONIUM in *vita August.* CLXXV. et *Vespas.* XIX. Haec explicarunt LIFS. *Sat.* I. 16. et TURNEBVS *Adu.* IX. 23.

fuisse, scimus y), modo vestem, modo nummos omnis notae, etiam veteres, regios, peregrinos, interdum nihil praeter cilicia, thecam calamariam, dentiscalpium, tabulas lusorias, candelam, cereos, nuces, et, ut alia taceam, placentam et panes mellitos in varias figuras formatos. Si *munusculorum propter diem natalem Christi dari solitorum* qualitatem intuemur: fatendum est, haec eiusdem qualitatis cum donis saturnaliis esse, saltim ea, quae liberi domesticique accipiunt, consistere vtplurimum in rebus parui pretii. Per integrum istud temporis spatium, quo dici potuit,

Saturnalitas mittimus ecce nuces,

pueris feriae a literatoribus concedebantur, at praeterea lapsa hoc festo z)

Iam tristes nucibus puer velictis

Clamose reuocatur a magistro;

non secus ac apud nos puer, *munusculis ob diem natalem Christi* acceptis aut comelis, aut attritis, fumosam adire cogitur scholam. An ergo, hisce subductis, ambigeres, originem *munusculorum nostrorum* reperere ab apophoretis, quae Roma pagana saturnalibus distribuere solebat? Ego certe eo minus id adfirmare dubito, quo diutius convenientiam, quae inter vtrumque genus *munusculorum* deprehenditur, intueor, et quo certius est, christianos nec aliis solemnitatibus gentilibus, assumpto licet habitu christiano, misisse nuntium, ut sic fideles a pagana lasciuia ad laetitiam dignam christianis ducebantur.

B 3

§ V.

y) Legisse hic neminem poenitebit MARTIALIS *Librum XII. Epigr.*, qui totus huc pertinet.

z) MARTIAL. *L. V. Ep. XCV. PLINII Ep. IV. 9.*

§. V.

Non heri demum, aut nudius tertius quaestio agitari coepit, an haec consuetudo inueterata dandi *munuscula ob natalem Christi* tolerari queat in re publica bene ordinata, nec ne? Equidem scio, multos in eo esse, ut conuincant, fallere eos, qui, distributionem *nostrorum munusculorum* e re publica proferri non debere, contendunt; quum e contra sint et alii, qui secus sentiunt, nec improbant nostra *munuscula*. Quid igitur existimabimus? Ego quidem rem diu considerans nullam aliam viam discordiam hanc inter viros doctos componendi reperio, quam si contendamus, tollendum omnino esse abusum, qui haud raro indiuiduus comes esse solet *munusculorum*, de quibus sermo. Dubio autem procul quiuis, et vel me non momento, huc referet, quod quidam iuuentuti incautae persuadere audeant, *dona*, quae liberis circa tempus diei natalis Seruatoris nostri tribuuntur, proficisci ab ipso Christo, eandemque haec *munuscula* per Nicolaum Rupertum, angelum Gabrielem, apostolos, quos haud raro personati homines referunt, mittere pie orantibus, quum e contra immorigeri iusto citius munusculis suis denuo priuati a terribili Ruperto in saccum detrudantur. Quo certius est, hisce persuasionibus anilibus crassas ac impias de Deo ideas cereae pusionum indoli imprimi a): eo rectius magistratus suas agere res existimandum est, si in eos grauius animaduertant, qui impietatem ac superstitionem hisce ad fallendos pueros puellasque tendentibus narratiunculis promouere auferint. At si derestandi hi abusus fuerint sublati: nil vitii in *distribuendis hisce munusculis* inesse

a) Per multos, qui docuerunt, quantum damni ex hisce laruis perquam ineptis emergat, recenset ERN. IOACH. WESTPHALIVS in *Com. de Consuetud. ex sacco et libro*, p. 217. sq.

esse video, adeoque non improbo morem, si parentes liberis, necessariis, domesticis talia *dona* tribuant. Quid? quod, quum homo ad sublime semper erectus, ac Deo immortali prope simillimus ita comparare debeat sese, ut, cum in caeteris, tum maxime in liberalitate et beneficentia Deum ipsum, a quo ortus est, imitetur: sane nihil laudabilius excogitari potest, ac beneficentiam exercere, ac egenos subleuare nostris opibus ea praeprimis temporis periodo, qua memoriam summi, natiuitate Christi, in nos collati beneficii recolimus. Quare, meo quidem iudicio, non solum laudem merentur, qui in tabulis ultimae voluntatis prospiciunt pauperibus, iubentque, ut gaudii excitandi ergo ex certis redditibus designatis mox panis similagineus, mox pisciculi fuliginosi, aliaeue res comparentur, ac in vigiliis *natalis Christi* inter egenos distribuuntur, sed etiam eo magis est prouidendum, ut a voluntate testatoris in dandis talibus donis haud recedatur, quo magis alias verendum est, ut ne alii, dum videntes aegre ferunt, non obseruari, quod concius ipsorum mortuus post mortem suam fieri voluit, deterreantur condendi supremas tabulas in fauorem pauperum.

§ VI.

At adesse iam video, qui desiderant, ut paucis expediam, quid iustum sit circa *dona*, quae verbi diuini ministris, aliusue personis circa obeunda munia sacra occupatis,

- b) At secus dicendum, si legati annui redditus tenderent ad commendationes, de quibus singulare exemplum exhibuit VAL. FERD. L. B. de GVDENVS in *Cod. diplom. T. III p. 20 n. 16*. Etenim tale si adsit annum legatum, crediderim cum IOH. WILH. TAFINGERO, cuius eruditionem ut laudibus extollam, intercedit ad finitatis nostrae vinculum, mutari omnino posse tale legatum, v. viri docti *diff. de piarum causarum mutatione* hoc anno Tubingae habitam.

patis, dari solent propter diem natalem nostri Seruatoris. Equidem toties, quoties intueor stipendia ministrorum ecclesiae, vehementer doleo, quod, quibus nitorem religioni restitutum debemus, proceres imperii germanici nimis parum reliquerint sustentando ordini clericorum, voluerintque potius, ut oblationibus modo viverent contenti. Etiam si vero animus mihimet non sit, penicillo quodam adumbrare mala, quae e prouentibus tam modicis et vel in ipsos christianorum coetus proueniunt c): id interim annotasse, e re mea erit, videlicet ius ministrorum ecclesiae exigendi *donaria ob diem natalem Christi* inniti et moribus, quos vetus consuetudo approbavit, et ipsis legibus. Ne id temere adduxisse videar, adscribam dispositionem legis ecclesiasticae pomeranicae stylo, quo eam exhibet FRANCIS. STYPMANNVS d), *Item de Proven, up Winachten an Gelde, Würste, Schincken, Brod, na gemönlichen Kaspelrecht, de Witteldach unde Paschen dem Kästern, davon verchret he dem Pfarrhern inholt des Visitations-Registers.* Crediderim igitur, quod, si eiusce generis *donn* non nisi a libera hominum voluntate dependent, victoriam non reportaret iste sacerdos, qui actione quadam a personis talia *munera* dare nolentibus extorquere studeret. At secus dicendum, et reuocari eadem prorsus actione, qua salaria danda recusantes, cogi poterunt ad eroganda *huiusce generis munuscula*, si nimirum aut adfuerit lex prouincialis, quae veluti dicta pomeranica iubet, ut parochiani ministris verbi diuini quotannis in illo die solemni, qui Christo lucis auspicia protulit, exsoluant oblationes consistentes in nummis, farci-

c) Delineata ea inuenies in CH. THOMASII *diff. de Officio Princ. Euang. circa augenda salaria et hon. ministror. Eccl. §. 33. seq.*

d) In *tr. de Salar. Clericor. Cap. II. n. 139.*

minibus, petasone, pane, aut si modo vigeat consuetudo, qua eiusce generis dona adprobatam determinationem habent. Opus enim tunc modo est extraordinaria cognitione iudicis, qui subuenit nobile ipsius officium implorantibus e). Vtrum vero talia dona ministris verbi diuini ob diem natalem Christi dari solita oneribus rem adficiantibus, an vero personas tangentibus accenseri debeant? et num proin aedium conductores ad illa exsoluenda iure suo sint adstricti? an vero a locatoribus ac aedium dominis eadem repetere, et locario promisso detrudere queant? disquisitum nouimus. Quum dubio careat, oblationes ministris ecclesiae dandas quandoque ex agrorum iugeribus, ex villis, ex casis exsolui f): non errare videtur is, qui contendet, et nostra *munuscula* pro oneribus fundorum esse reputanda, si quando pro singulis agris annuatim essent soluenda. At talis consuetudo si deficiat: *munuscula*, de quibus sermo, modo personalia erunt, adeoque, quibus, meo quidem iudicio, ad ea danda tenebitur, etiam si non esset dominus aedium.

§. VII.

Has ipsas vero oblationes iam excipiant *munuscula*, quae circa tempus diei natalis Seruatoris coniuges sibi inuicem dare solent. Si ea ex frustulis legum romanarum, quas nostra manu versamus, metiri velimus; eiusce generis *donaria* non valent. Etenim,

C

- - ne

e) Vid. praeter STYPMANNVM l. c. Cap. XIII. n. 74. AHSV. FRITSCHII *Comm. de Iure Accident. Cap. VIII.* Inserta est viri b. OPVS. Tom. II. P. III. p. 467.

f) Conf. STYPMANNVM l. c. Cap. V. n. 178., WILDVOGELIUM l. c. Cap. III. §. 21., IOH. SCHILTERI *Inst. Iur. Can. L. II. Tit. 8. §. II.*, IOH. CHRIST. FALCKNERI *disp. de Salariis praecipue Pastorum §. XXVI.*

— — ne sit venalis gratia lecti,

Detiorque bonis meliorem pellat auitis,

nomothesia romana voluit, vt non modo donationes inter coniuges ipso iure vi destituerentur, sed vt etiam isti actus nullius momenti essent, qui donationis ergo agerentur inter virum ac vxorem g). At huius iuris rigor genti theodiscae eo minus placuit, quo inhumanius reputari queat, quum ita liberalitatem, arctiorem amicitiae comitem, iis interdici videmus, quos indiuiduum vitae consortium coniungit vinculo amicitiae integerrimae, ac inter quos laudabilis, si vniquam alias, ac necessaria quandoque est liberalitas. Quare in leges non impingunt coniuges, si, ferentibus ita moribus peruerustis, nec improbatione dignis, vtantur solemnibus ac peculiari affectum conjugalem testandi occasione, quam sicut alii dies festi, ita et anniuersaria natalis Christi offert, ac tali tempore, *dandis munusculis*, in vxores exerceant liberalitatem h). Verum quid tum est statuendum, si quando maritus pecuniis exhaustus versuram facere, et foro cedere cogitur? num *huiusce generis* dona accepta ad massam, vt dicitur, concursus erunt restituenda? an vero inconcussa stabunt, ac ea separata a concursu accipiet vxor? Si ambitiosa, aut suae libidini indulgens matrona mox actu, mox blan-

g) Pluribus id, vt alios omittam, docuerunt *SCIP. GENTILIS in Libr. IV. de don. inter Virum et Vxorem*, *IUST. HEN. BOEHMERVS in diss. de statu don. inter vir. et vxor. ant. et hodierno*. Inuenitur, in ipsius *Exercit. ad pand. T. III. p. 717.* *ZACH. RICHTER in diss. Lips. cl. b. c. c. l. ix. habita de donat. inter virum et vxor. confirmandis*, et perill. *GEO. HENR. AYRER in diss. hoc an. habita de donat. inter virum et vxorem. Sect. I.*

h) Vid. *BENED. CARPZOVII Iurispr. Forens. P. II. C. XIII. D. XXII.*

blanditiis immodicis, aut, vbi hae non profunt, acerbiori modo circa *tempus natalis Christi* a marito extorquet suppellestem omnis generis pretiosam, gemmas ad ornandos capillos euntes in contortum et non in naturalem situm, aurum, argentum, vnguenta, aliasue res ad mundum ornatumue muliebrem pertinentes, et luxus ac ostentationis ergo vltra ipsius conditionem comparatas: is a vero tramite non errare videtur, qui statuet, *eiusee generis dona*, si extant, vindicari, et ad bona mariti excusationi obnoxia referri, si autem consumta fuerint, illatis vxoris imputari posse i). At vbi *circa diem natalem Seruatoris nostri* non nisi vestimenta, linteamenta, aut varii generis utensilia, quotidiano vsui vel ipsius vxoris, vel familiae inferuentia, vt fieri solet, donata fuerint vxori: nihil certius est, quam ea *munuscula* esse necessarias res. Quare de his dubio procul humanius statuetur, non modo quod quaeuis donatio honoris ergo facta inter coniuges subsistat k), ac *eiusee generis donaria*, quae ex necessitate a marito comparata et vxori donata fuerint, non tam donata, quam necessitate officii data merito dicantur, sed quod etiam his non exhaustae sint mariti res, non conflatum aes alienum, non secuta in foro cessio. Sicuti igitur hae donationes necessariae non inutiles erunt; ita etiam vxori et illa *munuscula*, quae alius quispiam *die natali*
Serua-

C 2

i) Euoluas FR. CAR. CONRADI *diff. sub praesidio IOH. GOTTL. BAVERI* Lips. cloboec. xxv. habitam de *Donat. inter Coniug. Saxonica. moto concursu creditor. inualidis*, §. X. et SPECHTII *diff. cit.* §. 13.

k) Videas praeter WILDOGELIUM I. C. IV. §. XVI. PETR. MULLERI *diff. de don. nuptial.* C. V. §. 3.

Servatoris, ob operas ab ipsius marito praefitas, ipsi obtulerit, post mortem mariti cedent l).

§. VIII.

Neminem esse, opinor, qui nesciret, masculum coelibatus pertraesum solere non amplecti modo, sed et haud rarenter munuscula maximi pretii mittere isti foeminae, quam optat, aut quacum convenit, ut tanquam futura thori focia, magistra domus, nocturnus diurnusque comes, ipsius domum mox ornet, tristibus consoletur, excipiat hospites, curet, ut mensa, ut lectus aduersa, ut omnia sint in paratu. Quaestio igitur incidit, vitrum valeant *eiusce generis munuscula ob diem natalem Servatoris nostri* data desponsatae gentis matri futurae, etiam si ista consisterent in suppellectili omnis generis, auro, argento, gemmis, vniionibus, annulis, aliisque rebus ad ornatum sponfae pertinentibus? Quum indubitati iuris sit, omnis generis xeniola a desponsatis sibi inuicem missa licita esse m): nullum est dubium, quin *munuscula circa tempus natale Cbristi*, intuitu matrimonii subsequuturi, donata maneant sponfae, si istud modo ea solemnitatem, quam ad matrimonii perfectionem desideramus, fuerit consummatum, et foemina *hisce donis* ornata in talamos ierit nuptiales. Ad si hanc
lar-

l) L. 27. D. de don. inter vir. et vxor. Adde sc. GENTILEM l. c. L. IV. Cap. I., et ill. AYRERVM l. c. Sect. I. §. 3. Huiusmodi donationes inter sponsum et sponfam veteribus Ictis, quibus donationes ante nuptias alio sensu erant incognitae §. 3. *Inst. de donat.*, donationes in sponfalibus factae L. 32. §. pen. D. de don. int. vir. et vxor., et ante nuptias L. 5. pr. L. 22. D. eod. dicebantur.

m) L. 15. C. de don. ante nupt. Iungas I. H. BOEHMERI *disq.*, quae in ipsius exercitationum T. IV. p. 412. legitur, de *don. sponfal. et matrim. iure* Cap. I. §. 20.

largitatem sponsalitiâ hacce alba die declaratam non sequantur nuptiae, vnusque alterue desponsatorum temere fecerit dissidium: is sane *data hacce munuscula* amitteret, acceptaque referet. Tantum caeteroquin abest, vt *eiusce generis dona* hunc modo sortiantur effectum, vt potius statuendum sit, ea gignere praesumptionem initorum sponsaliorum, modo et alia adsint indicia haud contemnenda n).

§. IX.

At et illa *munuscula*, quae ob diem natalem *Seruatoris nostri* patris dare consueuimus, abs me exposcere videtur, vt et ipsis hac in prolusione locum demus. Quandoque vsu euenire solet, vt talia *munuscula*, non fecus ac pecunia lustrica, sint maximi pretii. In quam ergo peculiorum classem ea referret? Eodem, quo pecunia lustrica, iure ea, meo quidem iudico, erunt metienda. Quare, quum viros ad iuuandam iurisprudentiam natos, puta CAR. ADOLPH. L. B. de BRAUN O), AVG. a LEYSER P), SAM. de COCCEII Q), BEN. CARPZOVIVM R), GEORG. ENGELBRECHTIVM S), FRID. HEVSINGERVM T) pecuniae lustricae dominium filio, patri vero vsufructum adscripsisse videam U), retulerim *munuscula*

C 3

710-

- n) Vid. WILDVOGELIVM l. c. §. XVII.
 o) In *diff. de Vsufr. parent. in bon. liber. C. II. §. IV.*
 p) *Spec. CLXVI. Med. i.*
 q) In *Iure controu. L. XV. T. I. Qu. XIII.*
 r) l. c. P. II. c. 24. d. 18.
 s) In *Comp. Iurispr. L. XV. Tit. I. §. 4.*
 t) Vid. ipsius *Comm. de iure pecul. aduentitii extraord. C. II. §. XII.*
 u) Scio equidem, alios secus sentire. Ita enim pecuniam lustricam refert ad peculium quasi castrense GEO. RADOVIUS in *diff.*

nostra ad peculium aduentitium ordinarium. Vt ita sentiam, me id imprimis mouet, quod *munuscula*, de quibus loquimur, susceptores ea mente patris offerre soleant, vt iis memoriam ipsorum susceptorum renouent aequae ac conferuent. Accedit et hoc, quod leges w) velint, vt id, quod filiusfamilias non ex eius, cuius in potestate est, substantia, sed ex aliis causis, imprimis ex liberalitate fortunae, acquirat, peculio aduentitio ordinario adscribatur, patrique in eo tantum vsusfructus relinquatur, ni is, a quo res profectae sint, aliam conditionem adiecerit. Num vero dubitari poterit, infantulum ex beneficio fortunae acquirere *talia munuscula*, de quibus sermo? An ergo, hisce probe subductis, contendere anceps haesitaret, eadem illa pertinere ad ipsum infantem, patri vero eorum vsum, quem leges ipsi tribuunt, haud esse inuidendum?

§. X.

Non vna, sed plures, quandoque innumerae, causas patremfamilias mouere possunt, vt in vigiliis *dici natalis nostri Seruatoris* erga eos liberalitatem exerceat, cuius opera facultates augeri videt. Equidem obligatio eum, cuius ministerio indigemus, alba *bacce die munusculis* subueniendi spectat modo ad iura humanitatis, ac nullus proin ad illa danda cogi poterit ne durioribus quidem adhibitis remediis. At secus rem se habere, putarem, si quando paterfamilias, interueniente pacto quodam adiecto, non solum famulis promiserit, semet ipsis *eiusce*
gene-

de pec. lustr. C. IV. §. VI. sq., ad castrense IAC. BRUNNE-
MANNVS ad L. I. D. de Collat. n. 23., ad profectitium SAM.
H GROENWEGEN de leg. abrog. L. XIX. §. I., ad peculium ad-
uentitium irregulare SAM. STRYCKIUS in not. ad BRUNNE-
MANNI Ius Eccles. L. II. C. I. Memb. II. §. XIII.
w) L. VI. pr. C. de bon., quae liberis.

generis *munuscula* oblaturum esse, sed et si is non neglexerit, eorum quantitatem definire. Etenim quum analogiae iuris conueniat, quod *dona*, quae domesticus propter diem natalem Seruatoris nostri sibi dari stipulatus est, tanquam accessorium mercedis debitae debeant haberi: eo minus dubitari potest, domesticis ius esse, vt actionem locati conducti instituant aduersus dominum *talia dona* promissa dare recusantem, quo certius est, vnnum quemque dicta actione vti posse ad consequendum id, quod ex pactis contractui locationis operarum adiectis nobis competit x). Haec mecum reputans incido in quaestionem, quid tum dici debeat, si quando famulus, sine heri venia, et absque causa probabili ante anni in contractu locationis operarum definiti decursum discesserit, aut debita seruitia denegauerit. Num talia *munuscula* accepta retinere poterit seruus fugitiuus? Inter omnes constat, famulum huncce inobedientem suis moribus indecoris se prorsus indignum reddere mercede, qua tota carere cogitur y). Quare paterfamilias rebus suis bene consulit, si a tali seruo fugitiuo *munusculum*, quod propter diem natalem Seruatoris nostri dedit ante elapsum tempus in contractu locationis definitum, repetit z). Etenim eiusce generis *munusculum* est accessorium seu augmentum mercedis debitae, quae tota, hinc et eiusdem pars, seruo auferitur ob voluntariam fugam, cui se commisit. Et quem quaeso fugit, seruum hac sua, ante finitum tempus, fuga instituta deliquisse, eumque proin nullum lucrum capere debere, id quod tamen accideret,

x) *pr. Inst. de Loc. Cond. L. 24. C. eod.*

y) Vid. SAM. STRYCKII *Vf. Modern. Tit. de Seru. Corrupt.* §. 7, LVD. MENCKENII *Syst. Pand. L. XI. T. VI. §. 4. 10.* THEOD. SCHEFFERI *diff. de Iure Famulor. §. 27.*

z) ENOLIAS SPECHTII *diff. cit. §. 26.*

si is non compelleretur ad *munusculi*, de quò iam sermo, restitutionem, quod is forte fortuna ante finem temporis definiti accepit. At si paterfamilias iniquus domesticos et vel leuissima de causa expellat domo, aut hi nimia heri facuitia cogantur, vt fuga sibi consulant: talis malefarius paterfamilias compelli iure poterit vti ad exsoluendam famulo integram mercedem a), ita etiam ad dandum *eiuse generis munusculum* promissum. Ni iusto durior esse velis, opus est, vt adfirmes, idem etiam obtinere, si dominus famuli prius moriatur, quam tempus locationis finiretur, nec heredis conditio ferat, famulum in seruitio retinere, nec hic inueniat, cui operas locare possit. Nam adlictio non est addenda calamitas. Quid? quod per ipsum non stetit, quo minus operas promissas non adimpleuisset b).

§ XI.

Sed manum de tabula. Ludant crepundiis circa hoc tempus acceptis, quorum mala nondum vernarunt lanugine. Sibi habeant, quae partim ad fallendos pueros puellasque adhibentur, partim ipsos adultos, vel imprudentes constrictos tenent. Infausta et nefanda alii de fortunis, nuptiis, ineunda vitae ratione, aut mortis genere experiantur oracula. Deuota mente nos recens natum sequamur et videamus Christum, vt eum adoremus, nostrisque *donis*, id est, animo illi sacro, debito cultu, casta religione veneremur. Venite, theologiae cultores, venite his festis diebus, et omnis doctrinae felix atque beatum systema intuemini, praesulem intuemini vestrum tenel-

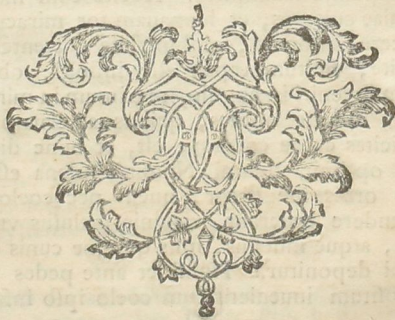
- a) L. 38. D. *loc. cond.* L. 13. pr. D. *de ann. legat.* Iungas velim 10.
PAVL. KRESSII *Spec. Iurispr. Priu.* L. III. *Tit. 15.* §. 39. et
GEORG. BEYERI *Delin. pand.* L. XIX. *Tit. 2.* §. 44.
- b) L. 19. §. *pen.* D. *locat.*

renellum, et eundem, profitemini, iam in terris haberi. Diuini et humani iuris studiosi accedere, et hunc diceris infantem Deum, summum legislatorem atque tremendum iudicem esse, cui reddenda posthac omnium actio-num ratio. Artis salutaris, quorquot superestis, studiosi medicum hic salute vestrum, vitae et valerudinis vritusque salute auctorem, qui et corporis et animae tribus et desperatis medetur morbis, ac salutem omnibus reparare didicit. Adeste, qui artem eloquendi discitis, et infantem dicitis vos docere, quanta sit in silentio eloquentia, et quod longe plura vobis exhibeantur, quam quae centum linguis eloquentissimi quique eloqui et satis praedicare nequeant. Adeste, qui in historiarum studium incumbitis, et fortissimum heroem admiramini, ad cuius potentissimum regimen atque nominis augustissimi stabi-liendum decus omnes omnium populorum res gestae conspirant. Adeste felices diuinæ mentis aemuli, poe-tae, iucundos pascite spiritus, et incomparabili ecstasi de vno infante maximo millena fingite proximis diebus car-minum genera, et laetos quasi de praemio cum coelitis certatim capeffite triumphos. Adeste cum mathematicis philosophiae cultores, et humanam tot miraculis diceris non sufficere rationem, obstupescite nascentem Deum, obstupescite, finitum capax esse infiniti, obstupescite, immensum inueniri in angulo, maximum in minimo com-prehendi. Adeste omnes, quibus aeternatura salus et omnis felicitas curae cordique est, et nunc dicite, com-militones optimi, summi Numinis plena esse omnia, postquam orbis ille stator, quem nec coelorum coeli comprehendere poterant, virginis inclusus vtero nascitur infans, atque misellus, ipsis quoque cunis destitutus, in praesepi deponitur. Humi et ante pedes vestros in stabulo positum inuenietis cum coelo ipso infantem De-
D um,

am, ignotum orbi, nouo suis indicatum fidere, comitatum mentibus aethereis, vt, gloria hoc vniuersum implente, summo gaudio excitarent homines, suoque regi, exercituum domino, hymnos occentarent. Laetitia dies Christi natales agite festos, bona dicite verba, vobis inuicem eo maiori laetitia vestram gratulamini fortem, quo certiores esse possitis, verum omnino esse, quod diuus PAVLVVS dixit c), Θεός γὰρ τῶν ἰδίου υἱοῦ ἐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς ἐν ἡμῖν καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται, i. e., Deus non pepercit proprio filio, sed pro nobis tradidit illum, quare non et cum illo omnia nobis donaret.

P. P. In Acad. Iul. Carolina, in Vigiliis Natiuitatis
D. N. Iesu Christi, An. MDCCCLXVIII.

c) Epist. ad. Rom. Cap. VIII. v. 32.

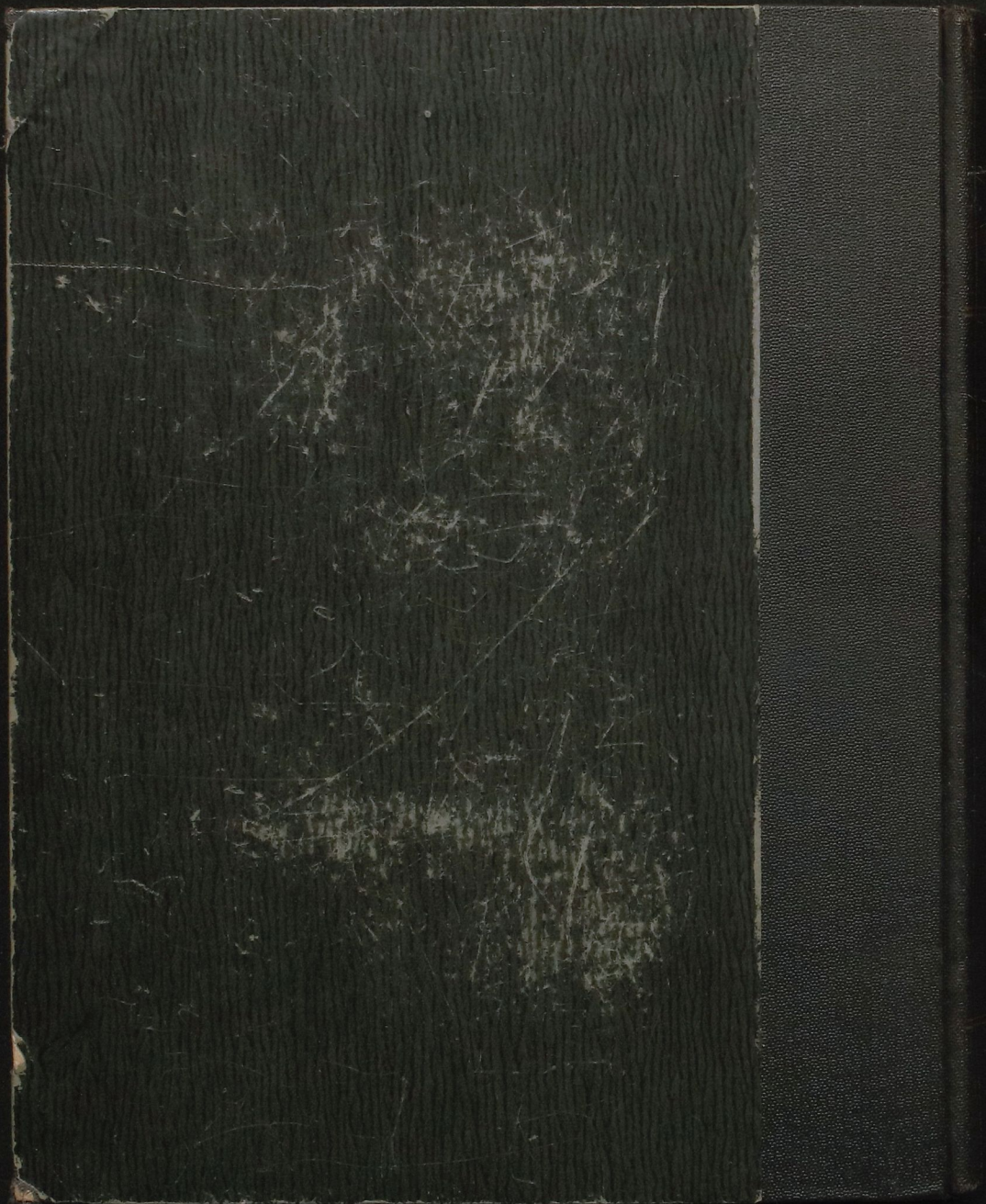
ULB Halle
005 350 883

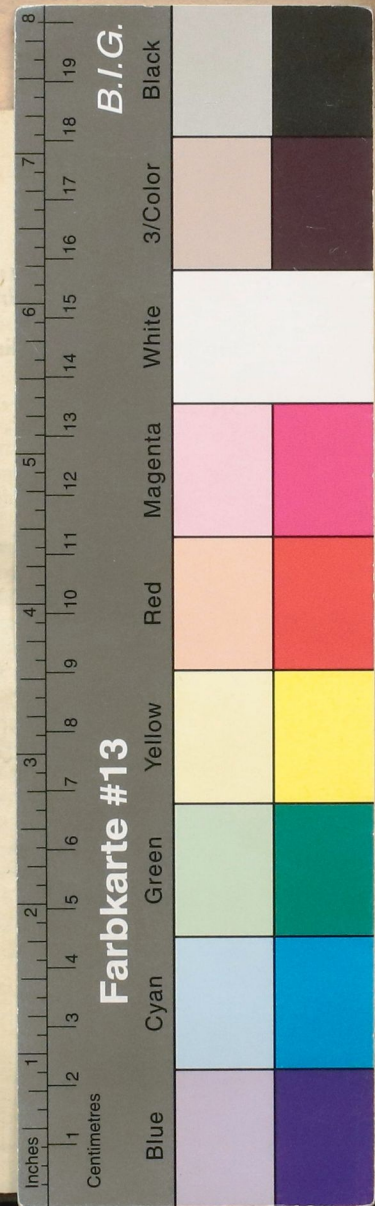
3

VDIP

Alb. Phil. Fricii

1768, 2^a

16

3, 179. 126.

DISQVISITIO

DE

MVNERIBVS

126

OB DIEM NATALEM SERVATORIS

DARI SOLITIS

IPSIS SOLEMNIBVS

CHRISTO NATO SACRIS

ANN^o CIOIDCCLXVIII

P. P

HELMSTADI

EX TYPOGRAPHEO ACADEMICO VIDVAE

SCHNORRIAE

